

CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (2)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Çok değerli, sevgili kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî isimli büyük alimin, *Tabakâtü's-Sûfiyye'sinin 157. sayfasında kalmıştık. Okumaya devam edeceğiz.*

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah,

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukât, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

.....

a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Kısa Bilgi

Konu geçen hafta başlamıştı, Cüneyd-i Bağdâdî isimli çok büyük, çok meşhur tasavvuf büyüğünün, *Seyyidü't-Tâife* denilen, *tasavvuf erbâbının efendisi, soylusu mânâsına gelen bir lakapla anılan Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Hayatının kısa bilgilerini vermiştik. Ne zaman doğdu, nerede doğdu, nerede yetişti, hocaları kimler, ne zaman vefat etti?.. Onları geçen hafta okumuştuk. Bu hafta gelenler bilsin diye, özetleyelim:*

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin ismi el-Cüneyd, el- var başında. Künyesi Ebü'l-Kâsım. Babasının adı Muhammed. Ebu'l- Kâsım el-Cüneydü'bnü Muhammed.

El-Hazzâz lakabı var, bir de Kavârîrî nisbesi var. Nihavend şehrinden gelme bir aileden, Bağdat'ta yetişti. Çok büyük zâtlardan ilimleri öğrendi.

Geçen hafta, üstüne çok bastıra bastıra önemini anlattık, fakih olarak tanınmış. Fakih alim... Yâni, bir mutasavvıf fakih oldu mu, tasavvuf bakımından çok kıymetli bir durum. Çünkü fıkıh, İslâm'ın ahkâmını bilmek demek. Kişinin (mâ lehû ve mâ aleyhi) lehine ve aleyhine olan şeyi bilmesi. "Ne yapması lâzım, ne yapmaması lâzım? Ne sevap kazandırır, ne günah kazandırır?.." Bunları bildiren ilim. Bu çok önemli. İnsan bunu bilirse, şeytanın oyununa düşmez, hatalı iş yapmaz. Tasavvufta böyle bir durumun fevkalâde olduğunu belirtmiştik.

297 senesinde halifenin neyruzunda, yâni tahta cülûs bayramında vefat ettiğini, cuma gecesi vefat edip cumartesi defnedildiğini yazmıştı.

Hadis raviliği de var, onun rivâyet ettiği bir hadis-i şerifi de okumuştuk. Ne buyurmuştu o hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz... Yâni, söz Peygamber Efendimiz'in ama, ravisi Cüneyd-i Bağdâdî. O bakımdan burada alınmış, Cüneyd-i Bağdâdî'nin rivâyet ettiği hadislerden birisi diye örnek olarak, nümûne sadedinde. O hadis ne idi?

Rasûlüllah SAS şöyle buyurdu: ¹

إِحْذَرُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ
تَعَالَى

(حل. عن أبي سعيد؛ ابن جرير عن ثوبان)

(İhzerû firâsete'l-mü'min) “Mü'min'in ferasetinden korkun! (Feinnehu yenzuru bi-nûri'llâhi teâlâ) Çünkü, o baktığı zaman Allah'ın nuruyla bakar, keramet gözüyle görür.”

¹ Lafız farkıyla: Tirmizî, Sünen, c.X, s.399, no:3052; Taberânî, Mu'cemü'l- Evsat, c.III, s.312, no:3254; Buhârî, Târih-i Kebîr, c.VII, s.354, no:1529; Ukaylî,

Duafâ, c.VIII, s.95, no:1856; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.III, s.191, no:1234; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.XIV, s.67, no:1537; İbn-i Hacer, Lisânü'l-Mîzân, c.V, s.351, no:1154; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VIII, s.102, no:7497; Taberânî, Müsnedü's- Şâmiyyîn, c.III, s.183, no:2042; Kudâî, Müsnedü's- Şihâb, c.I, s.387, no:663; Beyhakî, ez-Zühdü'l-Kebîr, c.I, s.374, no:370; Hakîm-i Tirmizî, Nevâdirü'l-Usûl, c.III, s.86; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.IV, s.207; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.V, s.99, no:2500; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VI, s.118; Ebû Ümâme RA'dan.

Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.IV, s.94; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.88, no:30730, 30731; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.41, no:80;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.I, s.475, no:761; s.334, no:531.

Kur'an-ı Kerim'de de buna delalet eden:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

(الحجر: ٧٥)

(İnne fî zâlike leâyâtin li'l-mütevessimîn) ayetini okudu. Yâni, “Bu sûrede zikredilen olaylar içinde, feraset sahibi insanlar için çok deliller vardır” mânâsına gelen ayet-i kerimeyi okudu Peygamber Efendimiz. (Hicr, 15/75)

(İnne fî zâlike le-âyâtin li'l-mütevessimîn) [İşte bunda feraset sahibi insanlar için deliller vardır.] (Hicr: 15/75) ayet-i kerimesi vardır. El-mütevessimîn lakabıyla anılan kimseler, işte böyle feraset sahibi uyanık müslümanlar, mü'minler demektir diye bitirmiştik.

Geldik 157. sayfanın başına.

b. Cem ve Tefrika

سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَازَانَ يَقُولُ قَالَ
الْجُنَيْدُ الْقُرْبُ بِالْوَجْدِ جَمْعٌ وَالْغَيْبَةُ
بِالْبَشَرِيَّةِ تَفْرِقَةٌ

TS. 157/2 (Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'bni şâzân, yekülü: Kàle'l-cüneyd) Kitabın yazarı Sülemî Hazretleri diyor ki: “Ben Şâzân oğlu Abdullah oğlu Muhammed'den duydum ki, şöyle diyordu...”

Şâzân peltek ze ile yazılmış, dal'a benzeyen ze ile. İşte bu bizim sonradan Şâdân diye okuduğumuz kelimedir. Meselâ, Hemezân dedi demin de; o da peltek ze, biz şimdi Hemedân diyoruz. Öncesi sesli harf olan dallar, Farsça'nın bir devresinde zel olarak telaffuz edilirdi, ondandır bu. Meselenin aslı odur.

Cüneyd'in şöyle dediğini nakletmiş müellifimize... Arada çok isim yok, zamanları yakın olduğundan, hemen tek bir raviden almış bilgiyi. Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz Hazretleri:

(El-kurbu bi'l-vecdi cem'un, ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti tefrikatün) "O vecd haliyle Allah'la beraber oluşun zevkini tatmak, cem'dir. Beşerlik sıfatları hâkim olup, gâlip olup aklını, vücudunu işgal ettiği zaman gaybet durumuna düşmesi, o da tefrikadır." diye bu iki hali böyle anlatmış Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Tasavvuf tabirleri çoktur, her mesleğin tabirlerine ıstılah denilir. Meselâ, bir doktorun öbür doktorla konuştuğu zaman, söylediği sözlerin çoğunu, o iki doktor Türkçe konuşur ama, sen anlamazsın. Neden?.. Meslek tabirlerini kullanıyorlar, ıstılahlarını kullanıyorlar, onun için anlamıyorsun. Hastalığın ismi Latince, şöyle oldu diyor, bilmem ne diyor. O ne demek, bu ne demek anlamıyorsun. Neden?.. Meslek tabiri kullanıyor. Özel tabirler kullanıyor.

Aynı şekilde, bir mühendisi de anlamazsın. Aynı şekilde, hususî bir sanat, meslek sahibini de anlamazsın.

Fizik ilminin tabirlerinde şu ne demek, bu ne demek?.. *Aydınlanma ne demek bir tarifi vardır. Güç ne demek, kuvvet ne demek bir tarifi vardır. Onun gibi. Yâni bu umûmî bir kaide.*

Tasavvufun da tabirleri vardır, terminolojisi vardır, ıstılahları vardır. Bunları bilmeyen, söylenen cümleyi anlamaz.

Tabii bu tabirler nasıl gelişmiştir, nasıl oluşmuştur hepsinin kökü var, aslı var, izahı var. Meselâ *nefs-i emmâre*... Çok emreden nefis. Bu nereden geldi? Allah Allah, bu ne demek?..

Kur'an-ı Kerim bütün ilimlerin kaynağıdır. Kur'an-ı Kerim bütün ilimlerin kaynağı olduğu için, İslâm ilimlerinin tabirleri de oradan çıkmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bir tabir var:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

(يوسف: ٥٣)

(İnne'n-nefse le-emmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime rabbî) [Muhakkak ki nefis kötülüğü çok çok emredicidir; ancak Rabbimin acıyıp koruduğu başka.] (Yusuf: 12/53) deniliyor, oradan gelmiş.

Demek ki, insanoğlunun nefsinin çeşitleri var, çeşit çeşit nefisler var. Bir tanesi, (emmâretün bi's-sûi) kötülüğü çok emreden nefis. Bazı insanların nefisleri o insana kötülüğü çok yaptırabiliyor. şu günahı işle, şu hırsızlığı yap, şu keyfi yerine getir, şu hırsını tatmin et, şu sadistliğini yap...

Kim söylüyor? Nefsi. Canı istiyor, ısrarla istiyor, yapıyor. (Emmâretün bi's-sûi) Nefsi o vasıfta. Tamam, Kur'an'dan çıkmış. Nefs-i emmare deyince başkası anlamaz. Allah Allah, 20. Yüzyıl'da yetiştim, üniversiteyi bitirdim, yabancı dilleri biliyorum, bu adam nefs-i emmâre deyince neyi kastediyor?.. Gel de anlatayım kardeşim; bu tasavvufun tabiridir, nefis şu demektir, emmâre şu demektir.

Peki nefs-i levvâme ne demek?.. O da Kıyâmet Sûresi'nde geçiyor:

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

(القيامة: ۱-۲)

(Lâ uksimu bi-yevmi'l-kıyâmeh. Ve lâ uksimu bi'n-nefsi'l-levvâmeh) [Kıyamet gününe yemin ederim. Kendini kınayan, pişmanlık duyan nefse yemin ederim (ki, dirilip hesaba çekileceksiniz).] (Kıyâmet, 75/1-2)

Orada geçtiği için, insanlar anlamışlar ki, Allah'ın kitabında bile nefs-i levvâme diye bir tabir geçiyor, bir de demek ki levvâme nefis varmış. O tabir oradan gelişmiş.

Nefs-i mülheme var bir de. Bazıları tasavvuf kitabı yazıyorlar, tasavvufu anlatan kitap yazıyorlar, tabirin nefs-i mülheme olduğunu bilmiyorlar. Yanlış söylüyorlar, nefs-i mülheme diyor... Mülheme olmaz, mülheme olur. İlhamı veren Allah. Mülheme olacak. O nereden geliyor?.. O da:

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا

(الشمس: ٨)

(Feelhemehâ fücûrahâ ve takvâhâ) [Kötülükleri ve takvâyı ilham edene and olsun ki...] (Şems, 91/8) ayet-i kerimesinden geliyor. Demek ki, Allah nefislere ilham ediyor. Fısk u fücûrunu ve takvâsını ilham ediyor. Demek ki, ilhâma mazhar olan nefis mânâsına mülheme, o da bir tabir.

Ondan sonra:

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ
رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

(الفجر: ٢٨-٢٧)

(Yâ eyyetühe'n-nefsi'l-mütmainneh. İrciî ilâ rabbiki râdiyeten merdiyyeh.) [Ey mütmain olan, huzura kavuşmuş olan nefis! Sen ondan hoşnud, o senden hoşnud olarak Rabbine dön!]
(Fecr, 89/27- 28) Nefs-i mütmainne var... Nefs-i râdiye, nefis-i merdiyye var... Demek ki bu terminoloji, ıstılahlar Kur'an'dan çıkmış, anlıyoruz. Bilen biliyor kökünün nereden çıktığını, o zaman kökünü de anlıyor, işin mahiyetini de anlıyor. Bilmeyen ıstılahlarda boğulur, ana mânâyı anlayamaz. Kelimelere takılır kalır, öbür tarafa geçemez. Kelimenin altında yatan mânâyı kavrayamaz.

Umûmiyetle muhakkık olan insanlar, yâni derin olan insanlar mânâyı anlarlar. Umûmiyetle mukallid olan insanlar, taklitçi olan insanlar kelimelere takılırlar, işin özünü anlayamazlar, gâfil gelirler, gâfil göçerler. Demek ki ıstılahlar var.

Tasavvufî ıstılahların anlatıldığı eserler var. Bu işi bilen insanlar bunları uzun uzun, *ıstılahât-ı sûfiyye* diye izah edici kitaplar da yazmışlar. Veyahut tasavvufa dair bir kitap yazmış da, onun içinde bir bölümde tasavvufî ıstılahları, yâni terimleri açıklamış.

Meselâ; çok meşhur, çok kıymetli, çok güzel bir eser olan İmâm Kuşeyrî'nin *er-Risâle* isimli eseri. *Risâle-i Kuşeyriyye* derler, orada tasavvuf ıstılahları vardır. *Es-Serrâc*'ın *Lüma'* isimli eserinde tasavvuf ıstılahları vardır. Meselâ, *Gazâlî*'nin *İhyâ*'sında tasavvuf ıstılahları açıklanır. Bazı ansiklopedik eserlerde açıklanır.

(*El-kurbu*) *Kurb*. Bu bir tasavvufî ıstılahtır. Kulun Allah'a yakınlığı demek... *Kurb*, *kurbiyyet* demek, yakınlık demek. Sonra *cem* ve *tefrika* diye iki tabir var, birbirinin zıddı. Aslında *cem* bir araya gelmek demek, *tefrika* da ayrılmak demek. *Cem*, bir araya getirmek, *tefrika* bir araya gelmiş şeyi ayırmak demek. Ama bunlar tasavvuf ıstılahı. Yâni adam *cem* halindedir, *cem* haline ulaşmıştır, *cem*'ü'l-*cem* haline ulaşmıştır veyahut adam *tefrika* seviyesindedir, *tefrikadadır*. Ne demek bunlar? Bunların izahları sayfalarca sürer.

Derslerle onu anlatmak lâzım, bilmeyen bu işi iyice anlasın diye.

Tabii, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne de sormuşlar nedir bu cem, nedir bu tefrika diye. Tarif etmiş. Yâni soranın anlayacağı şekilde tarif etmiş ama, sizin ve bizim anlamamız için bu kadar söz yetmez, çok daha uzun tarifler lâzım, geniş anlatım lâzım!

(El-kurbu bi'l-vecdi cem'un) Yâni, "İnsanın vecd haline gelip de, Allah'ın yakınlığını kazanması, işte bu cemdir. (Ve'l-gaybetü bi'l- beşeriyyeti tefrikatün) Beşeriyet sıfatlarının tesiri altında kalıp da, beşeriyetten sıyrılamamış olmak da tefrikadır."

Demek ki vecd haline gelip de, beşeriyet sıfatlarından sıyrıldığı zaman, cem haline geliyor; beşeriyet sıfatlarını geçemeyip o halde kaldığı zaman, tefrika halinde kalıyor. Tabii buradaki bu sözleri de anlatmak lâzım, bunlar da yetmez.

Şimdi insanın Mevlâ'sına kavuşması deniliyor, bu nasıl bir şey? Allah'a kavuşmak, Allah'a vâsıl olmak... Falanca zât-ı muhterem Allah'a vâsıl olmuş, vuslat makamına ermiş kimse filân deniliyor. Ermiş diyoruz, ermek, ulaşmak diyoruz... Bu nasıl olacak? Yâni yüksek bir yerde de şöyle uzanıp da mı eriyor, ermek nasıl oluyor, ulaşmak nasıl oluyor?.. Bir yerde duruyor da mı, onun yanına gidine mi yakın oluyor?.. Allah'a yakınlaşmanın esrarı nedir, şekli nedir bu işin, bu neyle ilgili?

Allah bilgisiyle ilgili... Kişideki Allah bilgisi nedir? Ma'rifetullahtır. Sen Allah'ı biliyor musun?.. Belki biliyorum dese bile, çok şey bilmiyordur. Çok insan Allah hakkında doğru, düzgün, sağlam, geniş bir bilgi bilmiyordur. Bizim kardeşlerimiz inşaallah biliyorlardır da, çok kimse bilmez. Çok kimse de yanlış bilir.

Meselâ bir Amerikalıya, —onlar Allah demiyor, tabii *God* diyor— “Nedir *God*?.. Yâni, tanrı dediğin nedir?” dediğin zaman, abuk sabuk bir şey söyleyecek, sapık söyleyecek, yanlış söyleyecek... Çünkü Hazret-i İsâ'nın tanrı olduğunu sanıyor. Yanlış, kökünden yanlış...

Bir Japon'a sorsan, “Tanrı nedir?” diye, o da abuk sabuk ve sapık bir şey söyleyecek. Neden? Onun da zaten kökü bozuk, adam güneşi tanrı sanıyor, ondan ne hayır gelir? Güneşi tanrı sanan bir insan ne anlar bu işten?..

Demek ki, Allah'a yakınlaşmak demek, Allah'ı doğru bilmekle ilgili bir şey... Yâni Allah'ı doğru bilen bir insan, Allah'a yakınlaşmayı da doğru bilir. Allah'ı yanlış bilen bir insan, Allah'a yakınlaşmaktan da hiç bir şey anlamaz, aval aval bakar, ağzı açık durur, içine de sinek kaçır. Anlamaz bir şey.,,

Tabii, Allah CC Kur'an-ı Kerim'de kendisi hakkında buyuruyor ki:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

(الشورى: ١١)

(Leyse kemislihî şey'ün) [Onun benzeri hiç bir şey yoktur.] (Şûrâ, 42/11)

Meselâ Allah... Farz edelim... Hani biz putperest kavimler gibi değiliz. Ağaca tapmışlar, obje dediğimiz görülen bir şeye, bilinen bir şeye tapmışlar, şu dağa tapmışlar, işte bu dağ benim tanrım diye meselâ... Veya bir hayvana tapmış, Eskimolar beyaz ayıya tapınıyormuş, Afrika'daki filanca kabile bilmem neye tapıyormuş filan...

Tamam, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni biz öyle bilmiyoruz. Kur'an'da Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: *(Leyse kemislihi şey'ün) Allah'a benzeyen bir şey yok. O halde benzeyen bir şey olmayınca, biz teşbihle Allah'ı anlatabilir miyiz?.. Anlatamayız. Şunun gibi diyebilir miyiz?.. Diyemeyiz. Elektrik gibi diyemeyiz, güneş gibi diyemeyiz, hava gibi diyemeyiz, madde gibi diyemeyiz. (Leyse kemislihi şey'ün) Hepsini kökünden silmiş. Onun gibi bir şey yok. E bilemeyiz.*

Sonra ne buyurmuş:

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ

(الأنعام: ١٠٣)

(Lâ tüdrikühü'l-ebsâr, ve hüve yüdrikü'l-ebsâr) “Allah gözleri, gönülleri, her şeyi bilir ama, etrafı gören şu gözler onu göremez. Gözler Allah'ı kavrayamaz, idrak edemez, algılayamaz.” (En'âm, 6/103)

Yâni demek ki, biz bakıp da, “Hah Allah şurada, bak gördüm!” diyemeyeceğiz. Yâni öyle direk gibi, şekil gibi, renk gibi bir şey değil. Binâen aleyh, hiç bir şeye benzemeyen, hiç bir benzeri olmayan, benzersiz, nazirsiz, şeriksiz olan, gözlerin görmediği Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bir insan nasıl bilecek?.. Al başına mühim bir problem; büyük, altından kalkılmayacak bir soru... Ver bakalım cevabı! Benzeri yok, şerîki yok, nazîri yok, gözler onu göremez. Nasıl bilinecek?..

Allah CC gözlerle görülmez ama, gönülle bilinir. İnsanın Allah’ı bilme uzvu, organı, âzâsı, gözü değil gönlüdür. Gönlüyle bilinir. Onun için, büyüklerimiz demişler ki: Allah mü’min kulunun gönlüne tecelli eder.

Onun için, şair [Şemseddîn-i Sivâsî Hazretleri] kısaca söylemiş ki:

*Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hak,
Padişah konmaz saraya, hâne ma’mur olmadan.*

Ezberleyin, bu çok güzel bir beyit! Çok güzel bir şiir, tamamını ezberlemek lâzım!² Böyle güzel şiirler kaçırılır mı?.. Ezberlemek lâzım, boş şeyleri ezberleyeceğine...

Ne diyor bu beyitte şair: “Gönlünden yabancıları, masivallahı, gayrullahı çıkart, gönlünde başka bir şey kalmasın! Allah’tan başka, Allah sevgisinden başka bir şey koma gönlünde, hepsini çıkart!”

(Sür çıkar ağyâr-ı dilden) Dil, ağzımızdaki dil değil, lisan demek değil; dil, gönül demek... Farsça dil gönül demek. Türkçe dil, ağızdaki lisan dediğimiz şey. İngilizce tongue diyor, o. Ama Farsça'da dil, gönül demek. Türkçesi gönül, Farsçası dil, Arapçası kalb... Kalb, dil, gönül; hepsi aynı şey...

(Sür çıkar ağyârı dilden) Masivallahı kalbinden sür, çıkart, at, kalbinden at diyor. Yâni, gönlünden Allah'tan gayrı olan şeyleri at! Tâ ki, at ki, Allah tecelli etsin gönlüne. Senin kalbine Allah tecellî etsin.

² Şiirin tamamı:

Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pürnûr olmadan

Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hakk
Pâdişâh konmaz saraya, hâne mamûr olmadan

Hakk cemalin Kâbe'sini kıldı âşıklar tavaf
Yerde Kâbe, gökyüzünde Beyt-i ma'mûr olmadan

Sen müyesser eyle Yâ Rab bizlere beyt'in tavâf
İlmin ile âmil eyle vâde tek mil olmadan

Mest olanların kelâmı kendiden gelmez veli
Ya niçin söyler ene'l-Hak, kişi Mansûr olmadan.

Mest olup meydana geldim ta ezelden ta ebed
İçmişem aşkın şarabın âb-ı engûr olmadan

[Biz ricâliz, gelmişiz, kim gör ezelden tâ-ebed;
İçmişiz aşkın şarâbın, âb-ı engûr olmadan.]

"Mûtû kable en temûtû"* sırrına mazhar olan
Haşr-ü neşri bunda gördü nefha-i sûr olmadan

Âşkın çok derdi amma sırrın izhâr eylemez
Söylemesi terk-i edeb çünkü destûr olmadan

Bir acaîb derde düşmüş tutuşur Şemsî müdâm
Hakk'a makbûl olmak ister, halka menfûr olmadan

Sebeup söylüyor: Çünkü, (Padişah konmaz saraya, hâne ma'mur olmadan.) "Ev güzel, tertemiz, kıymetli, alımlı, şerefli olmayınca, padişah gelip öyle bir yere yerleşmez, misafir olmaz." Alemin padişahı olan, Rabbü'l-alemîn olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin senin gönlüne gelmesi için, sen gönlündeki masivallah pisliklerini, çıkart, tertemiz yap bakalım orayı, gönlün tertemiz olsun...

Tabii anlıyoruz ki, gönülden pis duygular gidecek, çirkindüşünceler gidecek, kötü niyetler gidecek; içimizdeki, insanoğlunun içindeki kötü huylar temizlenecek... İnsanoğlunun içinden kötü duygular gidince, kötü fikirler gidince, kötü niyetler gidince, kötü huylar gidince, tertemiz, çok iyi niyetli bir insan olunca; o zaman, Allah tecelli edecek.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni insan gönlüyle bilir, gönlüyle bulur, gönlüyle müşahede eder. Onun için, gönle nazar etmek lâzım, gönül alemine teveccüh etmek lâzım ki Allah'ın tecellisine mazhar olsun.

Bir de şu var: Bilmeyen bir insana, hiç görmediği bir şeyi, benzetme olmadan —benzemediğine göre— anlatmak mümkün değildir. Meselâ, anadan doğma kör olan bir insanın, kırmızı renk ne demek, yeşil renk ne demek anlaması mümkün değil! Çünkü görmesi yok, anlamaz. Tatma duygusu olmayan bir kimsenin, ekşi ne demek, tatlı ne demek, acı ne demek anlaması mümkün değil... Hiç bir şeye benzemeyen Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni, tatmayan, bulmayan, bilmeyen, anlamayan bir kimseye, tadan, bulan, bilen bir kimse anlatamaz.

Neden?.. Ne desin de anlatsın?.. Tatmayan bilmez. Nasıl anlatacak yâni?.. Anlatamaz. Ancak der ki: Çok güzel, son derece, sonsuz derecede tatlı bir alem, çok güzel bir duygu, tarifsiz şerefli bir şey... Bir şeyler der ama, ne? Onun ne demek istediğini, sen onu müşahade etmeyince anlayamazsın.

Onun için, büyüklerimiz demişler ki:

“—Allah’ı CC sana bildirse bildirse, yine Allah bildirir; başkası bildiremez.”

Neden?.. Allah her şey kâdir olduğu için... Tarih edilmeyen şey Allah için mümkün mü? İmkânsızlık mümkün mü? Yapamaz diyebilir misin herhangi bir şeyi?.. Allah yapılamayanı yaptığundan, her şeye kâdir olduğundan, o bildirir. Başkasının bildiremediği şeyi o bildirir. “Haaa, bu muymuş, aman Allah’ım bayıldım!” dersin bildirdiği zaman. Bildirmediği zaman da, bildirmediği kimse bilemez.

Tabii bu sözler nerelere kadar gider, daha başka ne kadar konuşmak lâzım?.. Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki... Kur’an-ı Kerim’de buyuruyor. Neden hep Kur’an’ı delil alıyoruz? Çünkü Allah’ın kelâmı, en sağlam kaynak o... Müslümanın anayasası, imanın anayasası Kur’an-ı Kerim, her şeyin bilgisi orada, onun için oradan delil arıyoruz. Hiç de tereddüt etmiyoruz orada söyledikten sonra.

Mûsâ AS da Allah’ı görmek istemiş de, “Göremezsin!” buyrulmuş meselâ. O da sanmış ki, şöyle gözüyle baktığı zaman görebilir. “Göremezsin.” denmiş.

Bir de buyuruyor ki Allah-u Teâlâ Hazretleri:

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

(الحديد: ٤)

(Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm) “Siz nerede olursanız olun Allah sizinle beraberdir.” (Hadîd, 57/4) Nerede olursanız olun... Sen demiyor, siz diyor. Herkes nerede olursa olsun demek, her yer demek yâni netice itibariyle.

Onun için, Allah her yerde hâzır ve nâzır, her yerde... Bir yerde değil, bir mekânda değil, bir cihette değil, bir yönde değil, bir tarafta değil; her yerde, her anda, o bir şanda... Her anda bir tecellîde, her yerde... (Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm) Nerede olursanız, o sizinle beraber...

Bu nasıl bir beraberlik? O bizimle beraber olduğu halde biz nasıl ondan uzağız? Ne kadar ayıp, ne kadar acaip bir şey ki, Allah kuluna şah damarından daha yakın, kulu Rabbinden korkunç mesafelerde uzak. Tarifsiz derecelerde uzak yâni. Ne kadar ayıp, ne kadar acaip; Allah yakın, kul uzak.

Hadis-i kudsîde Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurmuş ki:³

وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَى شِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا تَقَرَّبَ
إِلَى ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي
أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً

(خ.م.ت.ه.حم.حب.عن أبي هريرة)

³ Buhârî, Sahîh, c.VI, s.2694, Tevhîd 100/15, no:6970; Müslim, Sahîh, c.IV, s.2061, Zikir 48/1, no:2675; Tirmizî, c.V, s.581, no:3603; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1255, no:3822; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.II, s.413, no:9340; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.III, s.93, no:811; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c.4, s.412, no:7730; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.IX, s.27; Taberânî, Dua, c.I, s.27, no:18; Beyhakî, Erbaune's- Suğrâ, c.I, s.87, no:43; Ebû Hüreyre RA'dan.

(Ve in tekarrabe ileyye şıbran, tekarrebtü ileyhi zirâa) “Kulum bana bir karış gelirse, ben ona bir arşın, bir kol boyu gelirim. (Ve in tekarrabe ileyye zirâan tekarrebtü ileyhi bââ) O bana bir arşın gelirse, ben ona bir kulaç gelirim. (Ve in etânî yemşî eteytühû herveleten) O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim.”

Fesühânallah!.. Gene çevirelim bir sayfa daha. Kur'an-ı Kerim'de ne buyuruyor Allah-u Teâlâ Hazretleri, bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ

شَيْءٍ عَلِيمٌ

(الحديد: ٣)

(Hüve'l-evvelü ve'l-âhirü ve'z-zâhirü ve'l-bâtın, ve hüve bi-küllü şey'in alîm.) “O evveldir, âhirdir, zâhirdir, batındır. O her şeyi bilir.” (Hadîd: 57/3) Buyur bakalım, gel bakalım, anla bakalım, izah et bakalım, kavra bakalım! Evvel ve ahir odur, zâhir ve bâtın odur.

Şimdi tabii, kim neyi isterse, Allah istediğini veriyor:

أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.225, no:1135; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.102, no:1897;

Câmiu'l-Ehâdîs, c.XXIV, s.197, no:26967.

(Üd'ünî estecib leküm) 'Bana dua edin, sizin duanıza icabet edeyim!' (Mü'min, 40/60) buyuruyor.

Sen niye Allah'ı bulamıyorsun?.. Sen Allah'ı istemiyorsun da ondan... Parayı istiyorsun, parayı buluyorsun. Tahsil istiyorsun, çalışıyorsun, tahsili yapıyorsun. Evlenmek istiyorsun, eş buluyorsun. İş arıyorsun, iş buluyorsun. E Allah'ı aramıyorsun, istemiyorsun. Candan bir istedin mi Allah'ı?.. "Şu Allah'ı bir bulayım, bir bileyim, bir kavuşayım!" diye içine bir ateş düştü mü, bir kavuşma arzusu düştü mü?..

Yoo, hiç öyle bir merak bizim içimize aşılınmadı ki küçükten beri. Hep masivâ dediğimiz Allah'tan gayrı şeylerle meşgul oluyor insanoğlunun gönlü...

Küçükken şekerle meşgul oluyor, çikolatayla meşgul oluyor, sütle meşgul oluyor, tatlıyla meşgul oluyor, oyuncakla meşgul oluyor, oyalanacak şeylerle meşgul oluyor.

Biraz büyüyor, biraz gelişiyor, ergenlik çağına geliyor; başka insanlarla meşgul oluyor, karşı cinsle meşgul oluyor... Hatta ona aşık oluyor, hatta romanlara mevzû oluyor, hikâyelere konu oluyor, candan istiyor, arzu var içinde... Bir müddet de onunla oyalanıyor. Ondan sonra muradına eriyor; tamam, nişan, nikâh, düğün, evlilik...

"—Tamam mı paşam? Tamam. Erdin mi muradına, murad mıydı yâni bu?.. Asıl mıydı bu, esas mıydı, gaye miydi?.. İşte gör, oldu işte, evlendin...

Bak senden önce nice evli insan vardı, işte şimdi sen de evlendin.”

Haa, hayatın gayesi bu da değilmiş yâhu... Şeker değilmiş, eş değilmiş filan...

Oyalanıyor insanoğlu. Çeşitli mâsivallah olan, yâni şairin gönlünden çıkart dediği şeylerle oyalanıyor. Şeyh Sâdi diyor ki:

عُمْرِ گِرَانْمَايَه دَرِ اَيْنِ صَرْفِ شُدُ تَا
چِه خُورَمُ صَيْفِ وَ چِه پُوشَمُ شِتَا

Ömrü giranmâye der in sarf şod tâ,
Çe horem sayf u çe pûşem şitâ?

“Şu aziz ömür, şu insanın kıymetli sermâyesi olan ömrüm, ‘Kışın ne örtüneyim, yazın ne yiyeyim?’ demekle geçti.”

Doğru. Ekseriyetle insanların derdi yemek, içmek, giyinmek, kuşanmak filan... Bunların hepsi gaye değil. Nereden anlaşıyor? Elde ediyorsun, pek önemli olmadığını anlıyorsun. Hatta bıkiyorsun.

Şekeri yiye yiye, çocuk şekerden bıkiyor. Bir zaman geliyor, eşinden bıkiyor insanoğlu... O da esas değilmiş, o da esas değilmiş...

Asıl esas olan ne? Asıl güzeller güzeli, her güzelliği yaratan, her şeyin sahibi olan, her kemâlâtın mâliki olan, her şeye kâdir olan, tariflere sığmayacak kadar Esmâ-i Hüsnâ’sı, en güzel sıfatları olan Allah’a gönül bağlamak...

Esmâ-i Hüsnâ ne demek muhterem kardeşlerim? Kelimelerini düşünürse insan, mânâları yakalar. Esmâ, isimler demek. Hüsnâ ne demek? En güzel demek... En güzel isimler, sıfatlar kimin?.. Allah'ın. Neden? Vasıf güzel de, onun ismi de ondan güzel oluyor. Allah'ın her şeyi çok güzel, en güzel! Çok güzel değil, en güzel!

E sen en güzeli bırakıp da, kusurlu eksikli güzelle ömrünü geçiriyorsun! Hiç bir şey anlamadan, hayatın mânâsını da kavramadan çocukluk geçiyor, gençlik çağı geçiyor, olgunluk geçiyor, ergenlik geçiyor; ihtiyarlık geliyor, bunaklık geliyor, ölüm geliyor, gidiyor...

Hiç bir şey anlamadı. Hayattan hiç bir şey anlamadı. Hayatın mânâsını anlamadı. Hayatta asıl peşinde koşulacak en güzel ideali bulamadı, bulamıyor çok insanlar. Çok insanlar bunu bulamıyor, hatta bu sözler bile tesir etmiyor. Neden? Tesir etse, anlasa, o zaman işler çok farklı olacak.

İşte cem, Allah'la beraber olmak demek aslında... Tefrika da, o beraberlik zevkinden mahrum olmak demek. Demek ki, vecd halinde insan Allah'a yakınlaşmış oluyor, o zaman cem oluyor. Beşeriyet sıfatları bastırdığı zaman tefrika oluyor, ayrılık oluyor, ayrılma oluyor.

Beşeriyet sıfatları nedir? Beşeriyet ne yapar yâni?.. Acıkır, uykusu gelir. Acıkma duygusu öne geçtiği zaman, uykusu geldiği zaman... İçine bazı şiddetli arzular düşer. O arzuların peşine düştüğü zaman, işte gözü körleşiyor, asıl şeyi bulamıyor.

O zaman tefrikaya düşüyor, o zaman keyfi, zevki bulamıyor, kaybediyor; ayrılıkta, gayrılıkta kalıyor.

c. İlmin Kapısı Çok Çalışmak

157. sayfanın 3 paragrafına geçiyoruz:

سَمِعْتُ عَبْدَ الْوَاحِدِ بْنَ بَكْرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ هَمَّامَ
بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ بَابَ كُلِّ
عِلْمٍ نَفِيسٌ جَلِيلٌ بِذُلِّ الْمَجْهُودِ وَلَيْسَ مَنْ طَلَبَ
اللَّهَ بِبَذْلِ الْمَجْهُودِ كَمَنْ طَلَبَهُ مِنْ طَرِيقِ الْجُودِ

TS. 157/3 (Semi'tü abde'l-vâhide'bne bekrin, yekûl) Bu Bekir oğlu Abdülvâhid'den işittim diyor Sülemî Hazretleri, şöyle diyordu: (Semi'tü hemmâme'bne'l-hàrisi, yekûl) El-Haris oğlu Hemmâm'ın şöyle dediğini işittim demiş o da. (Semi'tü'l-cüneyd yekûl) O da Cüneyd-i Bağdâdî'nin yanındaydım, şöyle dediğini duydum demiş. Râvîlerin isimlerini, biz de teberrüken zikrediyoruz böylece.

Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz:

(Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd) Bunu da açıklamıştık eski haftalarda. (Ve leyse men taleba'llàhe bi-bezli'l-mechûd, kemen talebehû min tarîki'l-cûd.)

O kadar güzel ki Arapça sözler, o kadar güzel ki, bilseniz o kadar tatlı ki kelimelerin seçilişi... Kısa kısa izah etmeğe çalışalım:

(Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd)
“Her nefîs, celîl, ulu, güzel tatlı, hoş, kıymetli
ilmin giriş yolu, kapısı, (bezlü'l- mechûd)’dur.
Ne demek? Elinden geldiği kadar gayreti sarf
etmektir. Bezletmek, biliyorsunuz bol bol
vermek demek. Mechûd, insanın sarf ettiği
gayrete derler. Yâni, gayretini elinden geldiği
kadar sarf ederek o güzel ilimler tahsil edilir.
(Bâbü külli ilmin nefîsin celîl) Her nefîs ve celîl
olan ilmin kapısı, gayreti bezletmektir, gayret
etmektir, çalışmak çabalamaktır.”

Tabii nefîs ne demek? Şahane, nefse çok tatlı
gelen, çok güzel demek. İlm-i nefîs, yâni çok
güzel ilim. Celîl ne demek?.. Ulu demek.
“Azametli, kıymetli, büyük ve çok güzel ilmin,
her güzel ilmin kapısı, (bezlü'l-mechûd) gayreti
sarf etmektir, çok gayret sarf etmektir.”

Eh deminki sözümüze bağlayalım! Cüneyd-i
Bağdâdî’nin bu sözünü, hemen bağlayalım,
konu birbiriyle ilgili:

“—Allah bilgisi bilgilerin en güzeli mi, en nefîsi
mi?..” En nefîsi.

“—En ulusu, en celîli, en kıymetlisi mi?..”

En kıymetlisi. Şek şüphe yok.

“—Her ilim çalışmakla elde ediliyorsa, Allah
bilgisi oturduğu yerden öğrenilir mi?

Ona da çalışacak. Allah’ın ma’rifetullahını,
Allah bilgisini, Allah’ı tanımayı elde etmek
için ne yapacak insan? Ne yapacaksınız, ne
yapacağız?.. Çalışılacak, ter dökülecek, gayret
sarf edilecek.

“—Nedir Allah’ın bilgisini, ilmini, ma’rifetini elde etmenin, tanışıklığını kazanmanın ilmi?..”

Tasavvuftur; tasavvuftaki metodlardır, çalışmalardır, riyâzettir, uğraşmadır.

Ne yapıyor şeyh efendi?.. Bir kimseyi alıyor tarikata, tasavvufa, ne yapıyor? Kimsenin bildiği yok ki! Millet tarikata düşman, tasavvufa düşman, dervişe düşman, zikre düşman, şeyhe düşman... Niye düşman?.. Ondan da haberi yok. Yanlış şeyler var kafasında, ondan düşman. Kötü bir şey sanıyor, ondan düşman.

Yahu ne yapıyor şeyh efendi, bir insanı aldığı zaman?.. Ne yapmış veyahut?.. Bırakalım ne yapıyor, tarihte ne yapmış?.. Yâni Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretleri’ne bir derviş gitmiş de, bağlanmış da fena mı olmuş?

“—Yook. İyi olmuş hocam. Nerede... Mevlânâ gibi olsa...”

Yunus Emre Hazretleri’ne bir derviş gitmiş, bağlanmış da fena şeyler mi öğrenmiş?..

“—Yok hocam, keşke Yunus gibi olsa... Ne güzel şey öğrenmiş.”

E pekiyi Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri’ne bağlanmış da fena mı olmuş?..

“—Yok hocam!”

E Hacı Bayram-ı Velî’ye bağlanmış da fena mı olmuş?..

“—Yok hocam!”

İbrâhim Hakkı Hazretleri'ne bağlanmış da, onun terbiyesinden, tornasından, tezgâhından, elinden, sanatından geçmiş de fena mı olmuş?..

“—Yok hocam!”

E ne olmuş bu adamlar?.. Efendi olmuş, kâmil insan olmuş, olgun insan olmuş, ahlâklı insan olmuş, temiz insan olmuş, tatlı insan olmuş, geçimli insan olmuş, hayırsever insan olmuş... E iyi olmuş yâ! Odun girmiş buraya, tomruk olarak girmiş, buradan zarif bir sanat eseri olarak çıkmış. İyi yontulmuş mâşâallah bu tezgâhta, iyi olmuş.

Bu adam eskiden, hart hurt bir adamdı, hod be hod bir adamdı. E bu tezgâha girdi, öbür taraftan şöyle bir halim selim insan çıktı. E güzel bir şey demek. Bu güzelliği tarihten biliyor, bu devirde tasavvufa düşman... Neden?.. Anti propaganda var, aleyhte propaganda var, kötüleme var, yalan yanlış sözler var ve kötü misaller var tabii.

Olsun. Her ilimde, her yolda, her dalda, her meslekte kötü misal vardır. Yâni, bir öğretmen talebesine tecavüz etmişse, öğretmenlik mesleği tamamen mi kötü? Değil. O öğretmen kötü.

Bir baba evini barkını terk etmiş, hanımına çocuğuna bakmamış, perişan etmişse, bütün babalar mı kötü? Hayır, o baba kötü.

E ben müslümanım diyen bir insan, filanca yerde bir günah işlemiş, bir hata işlemişse müslümanlık mı kötü?.. Hayır. Efendim filanca şahıs işte şöyle yapmış böyle yapmış, yol mu kötü? Hayır. Sen yolun esasını al, bak!..

Ermenîlikten dönüp de müslüman olmuş bir kimseye ⁴ papazlar gelip gidip diyorlar ki:

“—İslâm’a girdin, niye girdin, dön bize! İslâm kötü... Bak Kapalı Çarşı’da tüccar yalan söylüyor. Müslüman güya, hacı efendi şurada şöyle yapıyor, şu hileyi yapıyor...”

O demiş ki:

“—Siz onlara bakmayın! Siz suyun kaynağına bakın! Dağdaki, ilk çıktığı yerdeki pınarın temiz suyuna bakın! Lağımdaki suya bakmayın, oraya bakın, asıl kaynağına bakın!” demiş. Oraya bakılacak.

Tabii tasavvuf ilmi nedir?.. Nefsi terbiye etme ilmidir, ahlâkı güzelleştirme ilmidir. Tasavvuf ilmi güzel... E tasavvufun ehli değilse bir insan, öğreten iyi değilse, öğrenen iyi değilse, kusur öğretende ve öğrenende... İlim kötü değil. Matematikte hoca zayıf diye, veya öğrenci problemi yanlış çözdü diye, matematik ilmi fena mı?.. Fizik ilmi fena mı?.. Değil. O ilimler güzel, o şahıslar nâkıs...

Onun için, tasavvuf ilmi eğer ma’rifetullahsa, Allah’ı tanıma ilmiyse, hepimize en lâzım olan şey...

⁴ Barsam Usta, Zâhid Barsamoğlu.

Süleyman Demirel’e de lâzım, Tansu Çiller’e de lâzım, herkese lâzım!.. Tepeden tırnağa, yukarıdan aşağıya herkese lâzım. Allah’ı tanıyacak. Kainâtı yaratan, kendisine nimetleri gönderen Rabbini bilecek. Fena mı? En önemli şey.

Ma’rifetullah tasavvufla elde ediliyor. Yâni tasavvufun konusu ma’rifetullah... Ooo, o zaman güzel!.. Nefsi terbiye etme ilmi... Ooo, o zaman tasavvuf güzel!.. Ahlâkı güzelleştirme, kötü huyları atıp iyi huyları almak... Ooo, o zaman tasavvuf güzel!.. Bak, tamam, pekiyi niye itiraz ediyorsun?

Hem de müslümanım diyen çıkıp itiraz ediyor: “—Tasavvuf İslâm değil, başka bir dindir.” diyor.

Böyle diyenler var, biliyorum ben. Yarım enteller var. Semi- entel, tam değil, yarım yamalak. “Tasavvuf ayrı bir din.” diyor. “Tasavvuf İslâm değil.” diyor. Tasavvuf İslam’ın özü, Kur’an’ın özü, Peygamber Efendimiz’in hali, ahlâkı... Onu bilemiyor.

“—E efendim şu misal var, bu misal var...”

Yâhu, sen şimdi tembel talebeyi örnek verme bana! Problemi yanlış çözen, acemi doktor misal olamaz. Tıp ilmi güzel, matematik güzel, fizik güzel, kimya güzel... Sen bırak nâkıslığı. Sen ilim doğru mu, yanlış mı, onu söyle!.. Nefsi terbiye etmek lâzım mı? Lâzım!.. Allah’ı bilmek lâzım mı? Lâzım!.. Ahlâkı düzeltmek lâzım mı? Lâzım!.. O halde tasavvuf ilmi güzel!..

Bu celîl ve nefis ilmi öğrenmek de, gayretle olur. Böyle havadan sudan olmaz. Ağacın altına yatıp da, ağzını kocaman açıp da;

“—Armut piş, ağzıma düş!” diye beklerse bir insan, çok bekler.

Yatacak armut ağacının altına çimenlere, ağzını da kocaman açacak, armut olgunlaşacak, ağzına düşecek... Vay akıllı vay! Sen çok yatarsın daha burada... Armut olacak da, ağzına düşecek... Çalışacaksın!

Her celîl ve nefîs ilmin kapısı, elden gelen gayreti göstermektir. En celîl, en ulu, en nefîs, en kıymetli, en güzel ilim tasavvuf ilmiyse, ona da çalışacaksın. Çalışmışlar. Onu da biliyor herkes. Edebiyat kitabından biliyor, tarih kitabından biliyor, filanca kitaptan biliyor... Biliyor ki —menkabe bile olsa— Yunus Emre kırk yıl odun taşımış tekkeye. Kırk yıl nasıl geçer diye düşün bakalım. Bak bezlü mechûd, elden gelen gayreti göstermek. Kırk yıl odun taşımış da, bir tane eğri odun götürmemiş.

Şeyhine muhabbetinden, tasavvuftaki edebinden, sevgisinden, saygısından tekkeye eğri odun götürmemiş. Şeyhi soruyor:

“—Yunus, dağda eğri odun yok mu yâ?”

Böyle her odun muntazam... Köyde yaşayanlar bilirler, odunlar katar yapılır. Üst üste konulur, katar yapılır, kışın yakılır. Eğri büğrü oldu mu, katara sığmaz, işi bozar. Muntazam oldu mu, güzel olur böyle muntazam odunlar.

Demiş ki:

“—Efendim, şeyhim, üstâdım! Sizin bu mübarek mekânınıza, tekkenize odunun bile eğrisi yakışmaz, nerede kaldı ki insanın eğrisi yakışsın. Odunun bile eğrisi yakışmaz buraya!” demiş.

şeyhine layık görmüyor. Eğri odun nihayet ocağa konulacak, yanacak, dervişin çorbası pişecek, tekkenin çorbası pişecek; ama eğrisine rızası yok. Neden?.. Seviyor. Allah için seviyor. Onun için, her şeyin güzeli onun olsun diye istiyor. Tamam.

Kırk yıl çalışmış... O kadar değildir bu iş. O kadar değildir, hem de müjdeli bir şey söyleyeyim: Kabiliyetli ise bir insan, çok kısa bir zamanda da olur bu... Çok kısa bir zamanda da gönöl gözö açılır, gerçekleri müşahede eder, ârif-i billah olur gider. Onun için demişler ki:

“—Erenlerin nazarı kimyâdır, bir baktığı zaman bakırđ altın eder.”

Yâni olmadık insanı oldurur. Bir anda erdirir himmetiyle demişler. Ama çalışacak. Armut piş, ağzıma düş yok. Tembellik yok, gayretsizlik yok, ilgisizlik yok...

(Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü’l-mechûd)
Çalışmak şart diyor, aferin... Tabii biz Cüneyd-i Bağdâdî’ye aferin diyecek insan değiliz ama, aşk olsun, işte bak tasavvuf büyükleri böyle... Tasavvuf tembellik miymiş anla bakalım şimdi! Gel bakalım yalancı, alçak, iftiracı, serseri!.. Tembellik miymiş tasavvuf, bak ne diyor, tasavvufun en büyüğü ne diyor:

“—Çok çalışacaksın! Her celîl ilim gayretle olur.” diyor.

Güzel yazının en büyük üstadlarından, Osmanlı’nın yetiştirdiği, en büyük hattatlardan birisi Hafız Osman... Hani Hafız Osman hattıyla Kur’an-ı Kerim diye, sahaflarda herkes onu arıyor. Her gün Yedikule’den, Eyüp’teki hat hocasına ders almağa gidermiş. Mercedes’le gitmiyor, tramvayla da gitmiyor, hızlı tramvayla da gitmiyor. Neyle gidiyor? Yedikule’den Eyüp’ü bilir misiniz? Yedikule’yi bilir misiniz Eyüp’ü bilir misiniz?.. Yedikule’den Eyüp’e her gün, hocasından ders almağa gidiyor.

Şimdi çocuklar, evinin kapısından servise biniyor. Okulda yediriliyor, içiriliyor, hatta istirahati yaptırılıyor... Ondan sonra da evine bırakılıyor. Hocanın kıymetini nereden bilsin onlar, nereden anlasın?..

Eskiler öyle. Yıllarca hizmet etmişler aşk ile, şevk ile. Hafız Osman öyle birden olmuyor.

Beyazıt’ta Üniversitenin giriş tåkı, o kocaman muhteşem kapının üstündeki yazıları, hattat Şefik Efendi yazmış da, onun yazısından oraya geçirmişler. O muhteşem üniversite kapısının, şâhane kapının üstündeki o şâhane yazıları, altın yazıları. Şefîk Efendi yazmış. 60 altın mükâfat yazmışlar. Gitmiş Yıldız Sarayı’ndan bu 60 altını alacak. Aslında hocayı oraya götürmeseler de eline verseler, daha iyi olur. Çünkü, öyle muhterem insanlar para peşinde koşturtulmaz. Ama işte mevzuat, bilmem ne, imza mimza filan diyorlar

Bizim de başımıza geldi. Çok büyük kalın bir kitaba bir bölüm de biz yazdık, İngilizce basıldı, Turizm Bakanlığı basmış, bize de bir te'lif ücreti tahakkuk ettirdiler:

“—Bunu Maliye'den alacaksınız hocam!..” dediler.

Verdiler elimize kâğıdı, Maliye'ye gittik. Ne yapalım gittik yâni usûl öyle...

Şefîk Efendi de gitmiş Yıldız Sarayı'na. Oradaki mâbeynci subay kâğıda bakmış, fesi başından bir gidip gelmiştir yukarıya, 60 altın... Vayyy, altmış altın... Bir maaş ne kadar? On beş altın... On beş altın maaş bayağı bir maaş. Şimdi bir altının fiyatı dört milyon olsa... dört diyelim yuvarlak. On beş altın olsa altmış milyon ediyor, e aşağı bir maaş bu. Yirmi var, yirmi beş var, altmış altın maaş var, maaş-ı aslî seksen var filan... Yâni altmış altın bayağı bir para. Hani o sarı sarı paralar var ya görmediğimiz... Eskiden kadınlar buralara takarlardı, şimdi de takılmadığı için artık bilmiyoruz. Yerine dolar geçti, kağıtlar, marklar geçti filan... Millet altını unuttu. Altmış altın...

“—Hoca, hadi iyisin iyisin...” demiş.

Adam terbiyesiz, genç... Hoca yaşlı...

“—On beş dakikada altmış altın kazandın. Biz aylarca çalışıyoruz da, bu parayı alamıyoruz. Altı saatte böyle altmış altın kazandın.” demiş.

Zarif adam hattat, zarif, alim, efendi. Belki tasavvuf terbiyesi görmüş. Bilmiyorum, Şefik Efendi'yi incelesek kim bilir nasıl bir zât.

“—Evladım, yanlış söyledin, yanılıyorsun. Ben onu altı satte yazmadım, altmış yılda yazdım!” demiş.

Ne demek istiyor?..

“—Ben o hattatlık üstadlığı seviyesine gelinceye kadar altmış yıl uğraştım.” diyor.

Altmış yıl uğraştım demek istiyor. Kolay mı?.. Herkesin yazısını yazıyorlar mı oraya? Asarlar mı? Şefik Efendi’den istiyorlar:

“—Hocam sen yaz da, şuraya asalım!” diyorlar.

E Şefik Efendi altmış yılda yetişiyor, kolay değil.

İşte onun gibi her ulu, kıymetli, nefis, celîl ilmin kapısı gayret etmektir. Tasavvuf da öyle... Gayret edeceksin. Burası tamam. Müttefikiz, herkes de kabul eder ki çalışmak lâzım, tamam. İtiraz eden yok. İtiraz eden parmak kaldırsın!

Gelelim öteki cümleye, arkasındaki cümleye:

(Ve leyse men taleba’llàhe bi-bezli’l-mechûd, kemen talebehû min tarîki’l-cûd)

İşte bu cümle bomba gibi müthiş bir cümle:

(Ve leyse men taleba’llàhe bi-bezli’l-mechûd)
“Allah’ı CC bezl-i mechûdla talep eden, yâni bütün gayretini sarf edip Allah’ı isteyen, taleb eden, onu bulmağa, ma’rifetullaha ermeğe çalışan bir kimse; *(kemen talebehû min tarîki’l-cûd)* Allah’ın ikramı, cömertliği vasıtasıyla onu elde eden gibi değildir.”

Cûd cömertlik demek, bahşiş. Bedavadan, meselâ bir zengin gelir bir fakire:

“—Al evlâdım şunu!” der.

Adam avcuna konulan paraya bakınca, şaşırır kalır.

“—Ooo, amma çok verdi, ne kadar çok verdi. Allah ömürler versin, teşekkür ederim, Allah râzı olsun, Allah cennetlik etsin bilmem ne...”

Dilenciye biraz fazla para verdi mi, ne kadar dua ediyor, çok dua ediyor. Cûd, cömertlik.

Allah bilgisini bazı insanlar çalışa çalışa, hizmet ede, hizmet ede bir makama ulaşıyorlar. İşte bezl-i mechûdla, elinden gelen gayreti göstererek Allah’ı taleb eden, isteyen bir Allah yolunun yolcusu; onu cömertlik yoluyla pattadak hemen alıvermiş insan gibi olmaz. Anlatabildim mi?.. Öteki çalışan daha kıymetli. Allah yolunda çalışan, hizmet eden izzet bulur, o daha kıymetli.

Evet, Allah-u Teâlâ Hazretleri lütfederse pattadak verir, bildirir, kâdir ama, çalışanın hali başka... Gayret edip iyi çalışanın hali başkadır. Her ilimde böyledir. Çalışanın, uğraşanın Allah sa’yini meşkûr eder, derecesi daha yüksek olur.

.....

Tabii, Allah kendi yoluna giren herkese bir şeyler verir. Camisine gelen herkese ikram eder. Namaz kılan herkese bir sevap verir ama, herkesin sevabı aynı olmaz. Birisi bir sevap alır, birisi on alır, birisi yetmiş alır, birisi bin alır. Neden?.. İrfânı farklı, içinin durumu farklı, kafasının, gönlünün yapısı, anlayışı farklı.

Tasavvuf yoluna girdi, ma'rifetullahı elde etmek istiyor bir insan... Tamam, böyle dur bakalım, Allah ne verecek? Allah'ın cûd u sehâsına, cömertliğine güvenerek Allah'ın ma'rifetullahını bekleyen bir insan, bütün gayretini sarf eden gibi olmaz. Hangisi daha üstün olur?.. Var gücüyle çalışan, gayret gösteren, şevkli olan daha yüksek mertebeye çıkar.

Demek ki muhterem kardeşlerim, buradan da anlaşılıyor ki... Hani derviş olmuştuz, tasavvufu sevmiştik, irfân yoluna girmiştik, ma'rifetullahı istiyoruz, Allah'a ermek istiyoruz, Mevlâ'nın rızasını bulmak istiyoruz, tecellîlerine mazhar olmak istiyoruz... Ne yapacağız? Ne yapmamas lazımmış?.. Cüneyd-i Bağdâdî Hocamız ne diyor?.. “Var gücünle çalış!” diyor. “Çalışanın durumu, çalışmadan cömertlik bekleyeninin durumu gibi olmaz; o daha yüksek olur.” diyor.

O halde gece gündüz durmayıp isteyeceğiz, çalışacağız, okuyacağız, tesbih çekeceğiz, gayret edeceğiz, ter dökeceğiz ki, daha yüksek bir durum meydana gelsin. Öyle olanınki daha yüksek olur, az çalışanınki az olur.

Biliyorsunuz, hadis-i şeriflerde geçiyor: Cennette bir zât diyecekmiş ki:

“—Yâ Rabbi, şu adam benim kölem idi dünyada, şimdi benden daha yüksek makama çıkmış.” Rahatsız oluyor yâni efendi, patron, sahip, rahatsız oluyor. “Yâ Rabbi bu, dünyada benim hizmetçimdi. ‘Git su getir!’ derdim, ‘Odun getir!’ derdim, ‘Ateşi yak, söndür, yemeği pişir, ortalığı temizle!..’ hizmetçimdi, kölemdi, esirdi, şimdi daha yukarıya çıkmış...”

Ona Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuracakmış ki:

“—Evet, öyledir, tamam, gördüğün gibi, yanlışlık yok gördüğünde... Seni, yaptığın a'mâl-i sâlihâ ile mükâfatlandırdım; onu da onun yaptığı a'mâl-i sâlihâ ile mükâfatlandırdım. Sen bu kadar yapmışsın, bu derecedesin, cennettesin gene ama, bu kadar. Ötekisi senden daha çok çalışmış...”

Dünyada köleydi ama, ahirette efendisini geçti. Yâni çalışmakla oluyor. Hakikaten böyle olur. O bakımdan, ben tasavvuf yoluna girdim diyen insan... Diyorlar ki:

“—Tasavvuf yolu gayret yoludur, çalışmak yoludur, gayret kemerini beline kuşanmak gerek.” derler, “Hizmet etmek lâzım!” derler. Yâni böyle bir üstün aşk ve şevk ile gayret gösterirse, derecesi daha yüksek olur diye belirtiliyor.

d. Gönlün Allah'ı Zikretmesi

157. sayfadaki 4. paragrafa geliyoruz:

سَمِعْتُ أَبَا الْفَتْحِ يُوسُفَ بْنَ عُمَرَ الزَّاهِدِ بِبَغْدَادَ
يَقُولُ سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ نَصِيرٍ يَقُولُ
سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَخْلُصُ إِلَى
الْقُلُوبِ مِنْ بَرِّهِ حَسَبَ مَا خَلَصَتْ الْقُلُوبُ بِهِ
إِلَيْهِ مِنْ ذِكْرِهِ فَانْظُرْ مَاذَا خَالَطَ قَلْبَكَ

TS. 157/4 (Semi'tü ebe'l-fethi yûsufe'bne umere'z-zâhide bi- bağdâde, yekülü: Semi'tü

ca'fere'bne muhammedi'bni nusayrin, yekülü: Semi'tü'l-cüneyde yekül) Ebü'l-Feth Yusuf ibn-i Ömer ez- Zâhid, zâhid sıfatıyla tanınmış olan bu râvi, müellife söylemiş Bağdat'ta... O da Ca'fer ibn-i Muhammed ibn-i Nusayr'dan işitmiş. O da Cüneyd-i Bağdâdî'den işitmiş ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş... Cüneyd-i Bağdâdî'nin bir sözüne daha geçiyoruz şimdi:

(İnna'llàhe teàlâ yahlusü ile'l-kulûbü min birrihî, hasbe mâ halüseti'l-kulûbü bihî ileyhi min zikrihî; fe'nzur mâzâ hàleta kalbek.)

Yâni bu sözleri anlamak, anlatmak çok zor işler, babayiğit işi, anlamak da zor, anlatmak da zor. Diyor ki:

(İnna'llahe teàlâ) “Hiç şüphe yok ki Allah-u Teàlâ Hazretleri, (yahlusü ile'l-kulûbü min birrihî) insanların gönüllerine iyiliklerinden dolayı ikramlar verir. (Hasbe mâ halüseti'l-kulûbü bihî ileyhi min zikrihî) Gönüllerin Allah'ı zikretmek hususunda gösterdikleri ihlâs ve gayret nisbetinde verir.”

“Gönül Allah'ı zikrediyor, Allah'la meşgul; o hususta çok hâlis, muhlisse, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin ikrâmı da ona göre çok olur.” demek yâni bu. Yâni, gönül gâfil olmayacak; gönül Allah'ın zikriyle, fikriyle, duygusuyla, sevgisiyle meşgul olacak. Böyle olursa, Allah'ın ikramı da o nisbette çok olur demek, o ölçüde olur demek. O ne kadar çok zikrediyorsa, Allah o kadar çok verir.

(Fe'nzur mâzâ hàleta kalbeke) “Onun için, sen

kalbine nelerin bulaştığına, nelerin karıştığına dikkat et! Gönlüne nelerin girdiğine, gönlünü nelerin meşgul ettiğine, onun için dikkat et!” Gönlün Allah’tan başka şeylerle çok meşgul oluyor, karışıyor; hâlislik kalmıyor, karışıklık artıyor. Ne kadar çoksa, o zaman senin ikramın o kadar az olacak; işin o kadar fena, mahrumiyetin o kadar çok...

Onun için, kalbine neler karıştığına dikkat et, karıştırma, sokma, çıkar. Bak o deminki şiir gibi. “Kalbinden ağyârı çıkart, mâsivallahı kalbinden, gönlünden çıkart da, Allah’ın tecellîsi gelsin!” dediği gibi yâni. Bak bakalım kalbine neler karışıyor? Çünkü Allah’ı düşünmek konusunda kalbin ne kadar sâfi olursa, Allah’ı fikretmek, zikretmek konusunda kalbin ne kadar çok meşgul olursa, katıksız, karışiksiz meşgul olursa, ikram o kadar çok olacak.

Onun için, eskiler kalplerini korumaya çok dikkat ederlerdi. Bizim Nakşî Tarikatı’nda da, bu çok büyük bir prensiptir. Kalbi korumak, *nigâh dâşt derler bu prensibe. Nigâh dâşt; bakmak, gözlemek korumak demek. İnsan kalbinin kapısında nöbetçi gibi bekleyecek, içeriye sokmayacak yabancıyı... Sokmam seni diyecek, ağyârı kalbine sokmayacak.*

“—Bu ne demek hocam; edebiyatı bırakalım, fantezi sözleri bırakalım ne demek?..”

Senin kalbin Allah’la meşgul olacak, Allah’ın rızasını kazanmak yolunda olacak. Allah’ın rızasına aykırı şeylerle, gâyen ana çizgiden sapmayacak. Başka şeylerle meşgul olmayacaksın.

Daha da açık söyleyelim: Şimdi senin bu dünyadaki amacın ne, yaşamdaki gayen ne, çalışmalarının hedefi ne? Zengin olmak istiyorsun, deniz kenarında köşk almak istiyorsun, Mercedes almak istiyorsun, şöyle yapmak istiyorsun, böyle yapmak istiyorsun, politikaya girmek istiyorsun, meb'us olmak istiyorsun, bakan olmak istiyorsun... Mecliste isen, bakan olmak istiyorsun; muhalefette isen, iktidar olmak istiyorsun... Yâni herkesin bir amacı var, böyle bir hedefi var.

Bak kalbine neler karışıyor insanın, neler giriyor! Ne olacak?.. Aslında kalbi Allah'la meşgul olacaktı. Sırf Allah eri olacaktı, sırf Allah ehli olacaktı. Sâfi, hâlis muhlis sırf Allah'ın rızası için çalışacaktı. Akli fikri Allah yolunda olacaktı, Allah'ın dinine hizmet etmek olacaktı, Allah'ın rızasını kazanmak olacaktı... Bak şu kalbin kenarından, köşesinden sızıp da içeriye, nasıl yalan yanlış duygular girmiş, fikirler girmiş... İşte bak kalp korunmayınca, iyi korunmayınca kalbe sızar böyle. Yalan yanlış şeyler, kötü şeyler insanın kalbine sızar.

Kalbi bir havuza benzetirsek, büyük bir havuz, şurada kocaman bir havuz var... İçinde temiz su olması lâzım, lâzım bize, içeceğiz. Herkes içecek, kalabalık insanlar ondan istifade edecek. Şimdi bu temiz su havuzun içini pisletmek olur mu, çöp atmak olur mu, veya birtakım sızıntıların oraya gelmesine göz yummak olur mu?..

Ne diyorlar:

“—Kuyuları fosseptik çukurundan uzağa aın, yakınına açmayın!”

Neden?.. Yerin altından fosseptik çukurunun, lağımın suları sızar, senin kuyunun suyuna karışır. Ne oldu o zaman?.. Su içilmez hale geldi. Hıfzı’s-sıhha enstitüsüne gidiyorsun, şişenin içindeki suyu götürüyorsun kaynamış özel şişenin içinde, alıyorsun kuyudan suyu, götürüyorsun:

“—İnceleyin bakalım, bu nasıl bir suymuş?” diyorsun. Rapor geliyor. Diyor ki:

“—Senin bu suyunun içinde sayılamayacak kadar mikrop var. İçilmeğe de yaramaz, kullanılmağa da yaramaz. Ancak bahçe sulamağa yarar, otomobil yıkamağa yarar. Başka bir şeye yaramaz.” diyor.

Neden?.. Sızıntı var. Ben kuyunun suyunu temiz sanıyorum, tahlile götürüyorum ki, ohooo içinde neler varmış neler, ne kadar pislikler varmış. Neden?.. Sızıntı var.

Senin temiz su kuyuna, temiz su havuzuna sızıntı girdiği zaman, mikrop geldiği zaman, lağım suyu aktığı zaman, pis su aktığı zaman içilmediği gibi, işte bu gönöl de bir havuz gibidir. Bu kalbin içine de pis duygu, pis düşünce, pis niyet, pis, kötü hedef, gaye girmeyecek!.. Pırıl pırıl olacak niyetin... İslâm’a hizmet gayesinde olacaksın, Allah’ın rızasını kazanmak niyetinde olacaksın, kullara iyilik etmek niyetinde olacaksın...

Herkesin gönlünü almak, duasını almak niyetinde olacaksın... Hayatını hayırla, hasenâtla geçirmek niyetinde olacaksın... Helâlinden kazanmak niyetinde olacaksın, helâlinden sarf etmek niyetinde olacaksın...

“—Tamam temiz, tamam pislik yok!”

Ama, “Falancayı bir kenarda kısıtırsam, kafasını kırayım! Filancanın işini arkadan şöyle yapayım! Ayağının altına karpuz kabuğu koyayım, onu bulamazsam muz kabuğu koyayım, onu bulamazsam çelme takayım, onu bulamazsam arkasından kötüleyeyim...” diye düşünüyorsan; senin kalbinde ne kadar pis şeyler var! Allah o kalbe nazar eder mi?.. İşte kalbine bak bakalım, kalbini dinle bakalım!.. Gözünü kapat da, içini dinle...

Bak modern şairlerden de güzel laflar çıkıyor. Şairin birisi ne demiş, çok hoşuma giden şiirlerden biri. Sevmem bu zıpır şairlerin şiirlerini ama, bu güzel! Güzel geliyor bana, hoşuma gidiyor:

*Nasıl sığmış benim içim dışıma,
Baktıkça hayret ediyorum;*

Ne güzel söz, bak... Allah Allah! Şu bizim içimiz, şu bizim küçücük dışımıza nasıl sığmış yâ! İçimiz ne kadar büyük. Neler var içimizde, gözümüzü kapattığımız zaman... İç alemimiz ne kadar sonsuz genişlikte; dışımız da bu kadar işte. Hesaplasak kaç santimetreküpüz biz, kaç litreyiz?.. Ağzına kadar dolu bir fıçının içine sok bizi, taşan suyu ölç, işte o kadar litreyiz. Kaç litre gelir bir insanın hacmi?..

Elli litre, altmış litre, yetmiş litre gelir. Ama bizim içimiz ne kadar geniş yâ!

*Nasıl sığmış benim içim dışıma,
Baktıkça hayret ediyorum;
Dünyalar dar geliyor bakışıma,
İçimi seyrediyorum.*

Aferin! İyi iş yapıyorsun. İçini seyrediyorsan, iyi...

Sen de seyret bakalım içini... Sen de bir kalbine tevccüh et bakalım!.. Kalp deyince millet burası sanıyor, ben de böyle işaret ediyorum ya alışmışız. Kalp deyince burası sanıyor millet, şu kadarcık bir et parçası sanıyor. Yâhu o mandada da var, seninkinden daha büyük... Koyunda var, tavukta var, kuşta var...

O değil maksat, gönül, iç âlemi. Başka bir şey o. Yâni, kalp kelimesi seni şaşırtmasın. O et parçası değil maksat, iç âlemi...

Sen de içini seyret, sen de içini dinle!.. Sen de gözünü kapat, sen de biraz kendini hesaba çek!.. Sen de biraz içinde nelerin olduğunu gözle... Kötü şeyler varsa sür, süpür, sil!.. Deterjanla mı sileceksin, ne yapacaksın?.. Hani benim kalbim temiz diyenlere sor:

“—Gel bakalım yâ, sen şu kalbi nasıl temizledin; bana da öğret!” de. “Omo mu kullanıyorsun Persil mi kullanıyorsun, Tursil mi kullanıyorsun, Camsil’le mi siliyorsun, nasıl temiz oluyor?..” diye sor. Kalbi temiz olacak insanın. Nasıl olacaksa, onu temiz yapacaksın.

Bir de *nigâh dâşt*... Al eline silahı, kalbinin kapısında bekle, içeriye kötü şeyleri sokma.

Kötü şey gelir. Nereden gelir?.. Nefisten gelir insanın gönlüne kötü şeyler, şeytandan gelir.

“—Şeytanı biliyor musun?..”

“—Yoo, görmedim hocam, biliyorum ama, yarım yamalak biliyorum.”

Nefsi biliyor musun?.. Nefsi de bilmiyor. Nefsi de öğren, şeytanı da öğren, düşmanı da öğren, dostu da öğren, şu kalbinin kapısında dur da, içeriye kötü şeyleri sokma be adam!..

“—Evine pis adamı alıyor musun, sarhoşu alıyor musun?

Berduşu alıyor musun, hippiyi alıyor musun evine?..”

“—Allah saklasın, tövbe tövbe, alır mıyım? Almam.” Tamam.

“—İçki alıyor musun?”

“—Tövbe tövbe, olur mu, almam.”

Tamam. Kalbinin evinin de kapısında dur, kötü şeyleri sokma, tertemiz tut, koru, kolla!..

Bu nedir?.. Bizim Nakşî Tarikatı’nın prensiplerinden birisidir. Nakşîyim diyen kaç kişiye sor bakalım, kaç tanesi bunu böyle bir Nakşîliğin prensibi olduğunu biliyor? Kaç tanesi biliyor sor bakalım. Bin tane Nakşî üzerinde istatistik yap, kalbini kollayıp, bekleyip, gözleyip içine kötü şeyleri sokmamak konusunu, nöbet tutmak hususunu biliyor mu, bilmiyor mu sor bakalım!..

Bilmez. Çünkü zâhire takılmışız, işin iç yüzünü öğrenmemişiz, araştırmamışız, anlamamışız. Tasavvuf nedir, anlamamışız. Nakşîlik nedir, anlamamışız. Nakşîliğin prensipleri nedir, anlamamışız.

Bizim müslüman şahıslardan bir tanesiyle dün beraberdik bir yerde, bir ziyarette... Bunlar hapse tıkıldılar bir ara... Kim olduğunu da söylemiyorum, senesini de söylemiyorum. Maksadım olaylardan ibret almak.

Hapse tıkıldı müslüman, mütedeyyin, yüksek mevkîden bir insan. Sakalıyla hapse tıkıldı. Suçu müslüman olmak. Yâni arsızlık, yüzsüzlük, edepsizlik filan değil. Müslüman olduğu için hapse tıkıldı. Hapiste de, on-on beş tane müslüman insan varmış. Olmuşlar bir ekip orada, hapiste... Onu anlatıyordu dün:

“—Şimdi biz ne yapalım?.. Açtık dînî kitapları okumağa başladık. Dînî kitapları okuyoruz, hadis okuyoruz. Öteki müslüman arkadaşlar da oturuyorlar, dinliyorlar. Hazır fırsatı bulmuşuz, ben hocayım, onlar da dinleyici... Okuduk. Hapiste İslâm’la alâkası olmayan insanlar da var, komünisti var, alevîsi var, bilmem nesi var... Onlar da uzaktan uzağa dinliyorlar bizim konuştuklarımızı.”

Dinlemişler dinlemişler, dinlemişler dinlemişler, ne kadar sürdüyse bu dersler. Sonunda:

“—Hoca hoca! Eğer senin bu anlattıkların doğruysa; ya siz komünistsiniz, ya da biz müslümanız.” demiş o azılı komünistlerden bir tanesi.

Çünkü İslâm adaleti emrediyor, zulmü yasaklıyor, helâl lokmayı emrediyor. İnsanın insanı istismarını engelliyor... Bunları hep okudu ya hoca, okudu, anlattı... Onlar da uzaktan dinlediler. “Hoca hoca!” demiş, hocam demiyor, hocam dese... “Hoca hoca! Eğer senin bu anlattıkların doğruysa ya siz komünistsiniz, ya da biz müslümanız.” demiş.

Tabii onu nereden okudu o hoca?.. Hadis kitabından okudu. İslâm'ın geçimle, kazançla, helâl lokmayla, adâletle, insafla, merhametle, yardımla ilgili hükümlerini nereden okudu?.. Din kitabından okudu, hadis kitabından okudu, Kur'an'dan okudu. O İslâm olduğuna göre, o müslümanlık olduğuna göre, bu adamların, zavallıların aradıkları İslâm, özledikleri İslâm ama, sanıyorlar ki o güzel şeyler komünizmle gerçekleşecek! Öyle sanıyor, öyle söylemiş:

“—Hoca hoca! Sizin bu söyledikleriniz doğruysa, ya siz komünistsiniz, ya biz müslümanız?”

Tabii onlar komünist olmadığına göre, siz İslâm'ı özlüyorsunuz, İslâm sanıyorsunuz komünizmi... Komünizm İslâm değil, komünizm Rusya'ya mutluluk getirmedi, Çin'e mutluluk getirmedi, demir perde gerisindeki ülkelere mutluluk getirmedi. Orada da istismar oldu, orada da ezme oldu, orada da öldürme oldu... Orada da insanın kıymeti bilinmedi. Orada da partililer işçileri istismar ettiler, orada da kapitalizm gibi zulüm devam etti, bitmedi. Sen bir şeyler özlüyorsun, işte o özlediğin İslâm'da...

Millet bunu bilmiyor. Komünist de bilmiyor, devletin başındakiler de bilmiyor, devletin yöneticileri de bilmiyor. Devletin yönetimini elinde bulunduran, yönetimine yön verenler de bilmiyor, onların nazarında müslümanlar düşman, kökten dinci... Aman Allah!..

Kökten dinci nedir?.. Canavar mıdır, yol kesici midir, haydut mudur, cânî midir, gaddar mıdır, anarşist midir?

“—Kökten dinciler mi? Aman!..”

Yâhu kökten dinci dediğin, işte şu cami cemaati veya öteki cami cemaati... Müslüman, Kur'an'a inanmış, Allah'ın rızasını kazanmak isteyen insan...

Ona düşman. Neden?.. Amerika kökten dincilere düşman, İngiltere kökten dincilere düşman... Sen onları niçin örnek alıyorsun? İngiltere'nin ipiyle suya inilir mi?.. İngiltere bak Sırbistan'ı destekliyor boyna, Boşnakların aleyhinde... Onların adaletten, insaftan ne nasibi olur yâ, onlar istismarcı, emperyalist devlet, millet onlar... Yâ, sen onlara ne bakıyorsun?.. Onun ağzıyla, onun kafasıyla, onun gözüyle hareket ediyor bizimkiler.

“—Rejimin düşmanı... Bunlar gelirse rejimi yıkarlar.” diyorlar. Yâhu, İngilizlerle savaşırsız belki, ama sen ne korkuyorsun?

Arnavut hani lobyaya çekmiş tabancayı, güm güm, güm güm atmış:

“—Yâ ben senden kaçıyorum, gene bu sokakta da mı karşıma çıktın?” diye.

Yanındaki pelte titremeğe başlamış.

“—More, benim sana bir kasdım yoktur. Benim düşmanlığım buna... Sen ne titriyorsun?” demiş.

Bir hikâye var: Devamlı fasülye yemekten Arnavut bıkmış, demiş ki:

“—Fasulye olmayan, başka yemek olan bir diyar yok mu?

Oraya gideceğim.” demiş, vedalaşmış, Arnavutluğu terk etmiş.

Yolda giderken bir handa oturmuş:

“—Gelsin yemekler!”

Yemek listesi gelmiş, adını bilmediği bir sürü yemek... İşte *lobya*. *Tamam, ondan sonra*

pelte, palüze bilmem ne... Tamam lobyaya olsun, palüze olsun, salata olsun, yumurta olsun, şu kadar ekmek olsun... Gelmiş önüne, masaya konmuş.

Şimdi bu lobyaya nedir diye merak ediyor. Gelen yemekler... Tamam, pelte buraya konu. Tamam, muhallebi, pelte burada... Bir de bakmış ki, lobyaya diye karşısına gelen tabaktaki yemek gene fasulye... Halbuki Arnavutluğu fasulyeden dolayı terk etti. Kızmış, piştovunu çekmiş, fasulyeyi kurşunluyor:

“—Grav, grav, grav, grav, grav!..

Tabii masa karışmış, ortalık karışmış. Masadaki pelte de başlamış titremeğe... Pelteye:

“—More sen ne korkuyorsun? Benim hıncım buna, ben ona ateş ediyorum, sen ne titriyorsun?” demiş.

Bizimkilerin korkusu ona benziyor. Yâ bizim kızgınlığımız emperyalistlere!.. Bıktık istismarlarından, yalanlarından, hilelerinden, dolanlarından... Bosna’da, Hersek’de, Keşmir’de, Kafkasya’da, Orta Asya’da, Afrika’da... Bıktık! Bizim düşmanlığımız onlara... Sen ne korkuyorsun, sen peltesin yâ! Sen korkma, sana düşmanlığımız yok...

Böyle Allah affetsin, cami kürsüsünde fıkra anlatılır mı bilmiyorum ama, İslâm’dan yanlış korkuyorlar. Müslümanı yanlış tanıyorlar, İslâm’ı yanlış tanıyorlar. Onun için, bu yanlışlıklar oluyor.

Biz kendi işimize bakalım!.. Bizim yolumuz el-hamdü lillâh sağlam... Biz Allah’ın rızasını istiyoruz, biz güzel şeylere sahip olmak istiyoruz; kötülüklerden sıyrılmak, kurtulmak istiyoruz.

Bunun için ne lâzım?.. Çalışmak, çabalamak lâzım, gayret etmek lâzım! Gayretsiz olmuyor. Gayret ederek olacak.

İnsan gönlüne sahip olacak, gönlünü bekleyecek, kalbine kötü şeyler sokmayacak, iyi insan olmaya çalışacak, kâmil insan olacak da, kâmil insanların çoğalmasıyla, çalışmalarının birikmesiyle alem düzen bulacak. İnsanlık kurtulacak.

İnsanlığın selâmeti İslâm'da... “Çağımız buhranda, kurtuluş İslâm'da!..” Çok güzel, çok doğru...

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi sevdiği, has, mü'min-i kâmil kullarından eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Fâtiha-i Şerife mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

30. 09. 1995 - İstanbul

(+16.12.1995 - İstanbul)

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü